

5.11.2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Työ- ja elinkeinojaosto

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 207/2022 vp), Teemana julkinen viennin rahoitusjärjestelmä ja viennin edistämisen muu rahoitus

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntopyynnöstä.

Yrittäjien mielestä on erittäin tärkeää, että talousarviossa korostetaan erityisesti kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista ja kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuuden parantamista.

Yrittäjät tukevat myös vahvasti päätöstä, jossa hallitus on sitoutunut kansalliseen tavoitteeseen nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot (T&K) 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Samoin hallitus pyrkii kehittämään pääomamarkkinoita ja houkuttelemaan uusia investointeja, mikä osaltaan parantaa yritysten rahoitusmahdollisuuksia.

Yrittäjät haluaa kiinnittää julkisen viennin rahoitusjärjestelmän ja vienninedistämisen osalta huomioita seuraaviin asioihin.

1. Pk-yritysrahoituksen saatavuus on heikentynyt viime vuosina

Pk-yritysten rahoituksen saatavuus on heikentynyt viime vuosina. Yritysten osuus, jotka eivät ole saaneet tai hakeneet lainaa, vaikka olisivat tarvinneet, on noussut. Vielä keväällä 2021 näiden yritysten osuus oli 25 prosenttia. Syksyllä 2024 tehdyn pk-yritysbarometrin selvityksen mukaan osuus oli noussut 43 prosenttiin.

Finnveran käsityksen mukaan pankkimarkkina pääsääntöisesti toimii, ja Finnveran takaus auttaa yrityksiä saamaan pankkirahoitusta. Suomen Yrittäjien näkemys on synkempi. Erityisesti niillä alueilla Suomessa, joissa vakuusarvot ovat laskeneet, on entistä vaikeampi saada rahoitusta yritysten kasvua varten.

Yritystyypeittäin jaoteltuna erityisesti kahdessa kohtaa on havaittu pullonkaula: mikroyritysten ja innovatiivisten yritysten kasvun rahoitus. Jos tarkastellaan nimenomaan mikroyrityksiä, niin yli puolet rahoitusta tarvinneista ei ole sitä saanut. Valitettavasti pk-yritysbarometrin mukaan tilanne on myös heikentynyt viimeisen kolmen vuoden aikana. Finnvera olikin pakotettu puuttumaan pankkimarkkinan pullonkauloihin suoran mikrolainan avulla.

Heikentynyt rahoituksen saatavuus leikkaa investointimahdollisuuksia ja kykyä kansainvälistymiseen ratkaisevasti. Toteutuneet investoinnit ja rahoituksen saatavuus korreloivat voimakkaasti. Ilman toimivaa yrityslainamarkkinaa investointiaste alenee rakenteellisesti.

2. Alkuvaiheen kasvun tukielementtejä on poistunut julkisista yrityspalveluista

Suomessa kasvuhaluisten yritysten määrä on tasaisesti laskenut vuodesta 2016 lähtien. Samoin kasvuyritysten määrä on pienentynyt. Kesäkuussa 2024 kasvuyrityksiä oli Suomessa kaikkiaan 11 000.

TEM:n kasvuyrittäjyyden ohjelman tavoitteena on tuplata kasvuhaluisten keski suurten yrittäjävetoisten yritysten määrä vuoteen 2030 mennessä. Suomen Yrittäjät on korostanut, että kaikki nykyiset kasvuyritykset ovat joskus olleet mikroyrityksiä.

Viime vuosina kasvun liikkeellelähdön tuki-instrumentteja on kuitenkin poistettu julkisista palveluvalikoimista. ELY-keskusten yritysten kehittämisspalvelut (KEHPA) on poistettu, samoin Business Finlandin innovaatioisetelit.

Yrittäjät kehottavat, että kasvun alkuvaiheen joustavat ja kokeilevat tuki-instrumentit palautetaan käyttöön mahdollisesti uudistetussa muodossa. Business Finlandille on annettu tehtäväksi korvaavien instrumenttien kehittäminen, mutta vielä tähän mennessä uusia instrumentteja ei ole toteutettu.

3. Tukeeko uusi TESI jatkossa pääosin suuria ja keskisuuria teollisia yrityksiä

Hallitus on valmistelemassa uutta teollisuuspoliittista strategiaa. Strategiaassa Teollisuussijoitukselle (TESI) on annettu erittäin vahva teollisuuspoliittinen tehtävä ja samalla pääomitettu nykyistä vahvemmaksi. TESI:n tavoitteena on, että yhdessä yksityisen sektorin sijoitusten kanssa innovaatioiden kaupallistaminen, skaalaaminen ja yritysten sekä viennin kasvu vauhdittuvat merkittävästi.

TESI:n strateginen tavoite on sinänsä hyvä. Suomen yrittäjät on kuitenkin huolissaan siitä, kuinka voimakkaasti rahoitusta keskitetään suurempiin teollisiin yrityksiin sen sijaan, että haetaan vahvasti kasvuhaluja ja

kasvukykyisiä yrityksiä koko yrityskentästä, aina yksinyrittäjistä ja mikroyrittäjistä lähtien.

Erittäin tärkeäksi tekijäksi uuden Suomen Teollisuussijoitus Oy:n tuloksellisuuden kannalta muodostuu se, pystyykö se tukemaan kasvua yritysten kaikissa elinkaaren vaiheissa. Oleellista ei ole se, minkä kokoinen yritys on tällä hetkellä, vaan millainen on sen kasvupotentiaali. Tutkitusti myös radikaalit innovaatiot syntyvät usein pienissä yrityksissä. Siksi olisi iso virhe, jos julkinen valta kääntäisi niille selkänsä.

Teollisuus ei myöskään pärjää ilman palvelua ja teollisuus on itsestään palveluvaltaistunut. Teollisuus työllistää Suomessa arviolta 150 000 ihmistä, mutta suoraan teollisuuteen liittyvä palvelutoiminta sen päälle 60 000 ihmistä. Välillisesti teollisuuteen kietoutuneita työpaikkoja on lisäksi 270 000, joista palvelualan työpaikkoja 200 000. Siksi uuden TESI Oy:n teollisuuspolitiinen rooli on ymmärrettävä laajasti koko ekosysteemin tukemisena, eikä pelkkänä teollisuuspolitiikkana.

Mikäli yritykset haluavat siirtyä kotimarkkinayrityksistä vientiyrityksiksi, se merkitsee usein tuotannon skaalaamista. Suurin rahoituksen ja viennin aloittamisen pullonkaula on silloin, kun yritykset ovat tekemässä ensimmäistä tuotannon skaalausta ja tarvitsevat muutaman miljoonan euron pääomaruiskeen (usein sekä oman pääoman lisäämistä ja lainarahoitusta). TESI:n on tarve säilyä myös laaja-alaisemmin rahastosijoittajana ja panostettava myös skaalautuvan mikroyrityksen rahoitukseen, eikä keskittyä vain teollisuuden ja suurempien yrityshankkeiden tukemiseen.

TESI-konserniin siirtyvän BFVC:n harjoittama epäsymmetrinen valtiontukea sisältävä rahastosijoitustoiminta lopetetaan. Näyttää siltä, että yksityistä rahaa tehokkaasti investointeihin vivuttavasta tuotteesta luovutaan ja siirrytään poliittisesti kohdennettuun rahoitukseen. Valtion on kuitenkin erittäin vaikea valita voittajia. Suomen Yrittäjät on eri mieltä epäsymmetrisen rahoituksen lopettamisesta.

Yksi nopeimmista tavoista lisätä kasvuyrityksiä ja turvata työpaikkoja maassamme on edistää erityisesti menestyvien pienyritysten yhdistymistä omistajanvaihdosten kautta. Tällä hetkellä jopa 15 000 yritystä etsii akuutisti uutta toimijaa. Suuri osa omistajanvaihdoksen tehneistä yrityksistä muuttuu kasvuyrityksiksi ja ne vähintäänkin säilyttävät työpaikkansa.

4. Yritysten suurin pullonkaula viennissä ei ole tutkimuksen ja tuotekehityksen puute, vaan kaupallistaminen

Vaikka Suomessa on päätetty, että T&K rahoituksen osuus vuonna 2030 on 4 prosenttia bruttokansantuotteesta, tätä rahoitusta ei voida käyttää tuotteiden ja palvelujen kaupallistamiseen, mikä on suuri puute. Suomen suuri haaste on juuri tuotteiden ja palvelujen kaupallistamisessa maailmanmarkkinoille. Yrittäjät ehdottaa, että tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksen skaalaa laajennetaan myös innovaatioiden kaupallistamiseen.

5. Yritysten vienninedistämisen palvelupolku on turvattava maakunnasta maailmalle

Team Finland toiminta on hallituksen linjauksen mukaisesti uudistumassa. Business Finlandin ulkomaantoiminnot siirtyvät Ulkoministeriön vastuulle tammikuussa 2025.

Uudistuksessa on pidettävä huolta asiakaslähtöisyyden turvaamisesta. Uusi toimintamalli on oltava yritysten näkökulmasta selkeä ja yksinkertainen. Tarvitsemme ehdottomasti saumattoman palvelupolun maakunnista maailmalle. Yrityksissä uudistus on nähtävä palvelun parantumisena.

Uudistus edellyttää ehdotonta luottamusta eri julkisten tukioorganisaatioiden kesken ja tiedolla johtamista. Tarvitsemme kasvupalvelut myös mikroyritystasolle, koska pienestä yrityksestä ovat ponnistaneet myös nykyiset suuret yritykset.

Nykyisellä rakenteella on menty ehkä liikaakin strategiseen suuntaan, jolloin "hands on" palvelut ovat kärsineet. Monet yritykset ovat kokeneet jäävänsä palvelujen ulkopuolelle. Business Finlandin ympärille on muodostunut tietynlainen "yritysten eliittiklubi", johon on vaikea päästä sisälle. Sen sijaan tarvitsemme lisää kansainvälisen kaupan "myyntitykkeitä" laajemman yritysjoukkomme rinnalle viennin tueksi.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Jaskari
johtaja